

การประเมินผลกระทบทางสังคมจากโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์ : กรณีศึกษาอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

Social Impact Assessment of Commercial Harbor Development

Project: A Case Study in Kantang District, Trang Province

อภิรักษ์ สงรักษ์^{1*} รัตนาพร อนันตสุข¹ บุญครื้น พรเดชอนันต์² และ วนิดา ชูแก้ว²

Apirak Songrak^{1*} Rattanaporn Anantasuk¹ Boonkrueen Pondath-Anan² and Vanida Chukaew²

บทคัดย่อ

การประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment-SIA) จากโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์ กรณีศึกษาพื้นที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน ร่วมกับการเปิดเวทีเสวนาระดับชุมชน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจและคาดว่าโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์ส่งผลดีต่อชุมชนในระดับต่ำ ในขณะที่ยวกันชุมชนมีความกังวลต่อประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายหลังพัฒนาโครงการท่าเทียบเรือพาณิชย์ได้แก่ปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ การจราจรทางบกและทางน้ำ ปัญหาด้านอาชญากรรมและความปลอดภัย แนวทางการพัฒนาที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในระยะยาวคือการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและควบคุมหรือจำกัดการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่กระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนสูง

คำสำคัญ: การประเมินผลกระทบทางสังคม, ท่าเทียบเรือพาณิชย์, อำเภอกันตัง, จังหวัดตรัง

¹ สาขาเทคโนโลยีการประมง คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง 92150

¹ Department of Fisheries Technology, Faculty of Science and Fisheries Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Sikao, Trang 92150, Thailand.

² สำนักงานประมงจังหวัดตรัง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง 92000

² Trang Provincial Fisheries Office, Muang, Trang 9200, Thailand.

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Corresponding author, e-mail): songrak@hotmail.com

ABSTRACT

Social impact assessment of commercial harbor development project was studied in Kantang District, Trang Province. Four hundred households settled within 5 kilometers around the project's area were used as sample size and the combination of household survey and group discussion were used as the methods for data collection. The results showed that the samples are satisfied in this project at low level. They conceived that the project generate less usefulness to the community and may cause many problems related to environment-health, land and water traffic, crime and sanitation. To gain a good and long-term development, the community should get a chance to participate in decision-making and controlling a big project which affect the way of life of mass community.

Keyword: social impact assessment, Kantang district, Trang province

บทนำ

พื้นที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นประตูเชื่อมโยงออกสู่ทะเลมาแต่อดีต โดยอาศัยแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดตรัง คือแม่น้ำตรังที่มีต้นกำเนิดมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ไหลผ่านอำเภอทุ่งสง อำเภอรัษฎา อำเภอห้วยยอด อำเภอเมือง และออกสู่ทะเลบริเวณปากแม่น้ำอำเภอกันตัง ศูนย์ (2550) เส้นทางการเดินทางทางเรือในแม่น้ำตรัง ได้เริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยการค้าขายทางน้ำ เมืองกันตังเป็นเมืองท่าที่สำคัญของประเทศไทยในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศสิงคโปร์ และอีกหลายๆ ประเทศ โดยไม่ต้องอ้อมแหลมมะละกา อีกทั้งช่วยลดระยะเวลาในการขนส่งสินค้าได้เป็นอย่างดี จนถึงปัจจุบันการขนส่งสินค้าทางเรือยังเป็นธุรกิจที่มีต้นทุนต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับการขนส่งรูปแบบอื่นๆ ในพื้นที่อำเภอกันตังได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นท่าเทียบเรือพาณิชย์ขนส่งสินค้าที่สำคัญของชายฝั่งทะเลอันดามัน การขยายท่าเทียบเรือสำหรับการขนส่งสินค้า เพื่อตอบสนองความ

ต้องการของภาคอุตสาหกรรมขนส่งทางน้ำ ช่วยสร้างความเจริญและเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี (สำนักงานบริหารการทะเบียน อำเภอกันตัง, 2550) ในขณะเดียวกันการพัฒนาโครงการท่าเทียบเรืออาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางสังคมต่อประชาชนในพื้นที่ตั้งโครงการและพื้นที่ใกล้เคียงได้เช่นกัน ปัจจุบันบริเวณแม่น้ำตรัง เขตอำเภอกันตังได้รับการอนุญาตให้ก่อสร้างท่าเทียบเรือพาณิชย์จำนวน 4 แห่ง และเปิดใช้งานจนถึงปัจจุบัน โดยพบว่ามีใช้การประโยชน์ของท่าเทียบพาณิชย์ในระดับที่สูง เนื่องจากจำนวนสินค้าเพื่อการส่งออกทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมมีจำนวนมากขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลปอน้ำร้อน, 2552) และมีแนวโน้มได้รับการขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต การดำเนินการโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์ มีเพียงการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมก่อนดำเนินโครงการ ไม่มีการติดตามหรือประเมินผลกระทบภายหลังเสร็จสิ้นโครงการ งานวิจัยนี้มุ่ง

ศึกษาผลกระทบของประชาชนในพื้นที่อำเภอกันตัง ที่อาศัยใกล้พื้นที่ของโครงการทำเทียบเรือพาณิชย์ ในปัจจุบัน เพื่อศึกษาผลกระทบทางสังคม และระดับความพึงพอใจของชุมชนต่อโครงการการก่อสร้างทำเทียบเรือพาณิชย์ ตลอดจนจนถึงข้อเสนอแนะที่ชุมชนคาดหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือหรือป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในชุมชนของตน เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ การพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินการก่อสร้างทำเทียบเรือพาณิชย์ในอนาคตต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่ในการศึกษา

กำหนดพื้นที่การศึกษาตามประกาศของกฎหมายการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เขตรัศมี 5 กิโลเมตร (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2550) ของพื้นที่ดำเนินโครงการก่อสร้างทำเทียบเรือพาณิชย์ ในเขตอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยมีพื้นที่ครอบคลุมตำบลบ่อน้ำร้อน ตำบลบางเป่า ตำบลย่านซื่อ ตำบลกันตังใต้ และเขตเทศบาลเมืองกันตัง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการแบบ Yamane test ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ (กัลยา, 2543) ในพื้นที่ศึกษามีจำนวนประชากรครัวเรือนมากกว่า 10,000 ครัวเรือน (สำนักงานบริหารการทะเบียน อำเภอกันตัง, 2550) จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาตามวิธี Yamane จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในพื้นที่ตำบลบ่อน้ำร้อน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ตำบลบ่อน้ำร้อน และเก็บตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ดังตารางที่ 1

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามที่ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจครัวเรือน สภาพทางสังคม ส่วนที่ 2 ได้แก่การวัดผลกระทบทางสังคมของการสร้างทำเทียบเรือพาณิชย์ โดยแบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed-ended questions) และแบบปลายเปิด (Open-ended questions)

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างศึกษา

พื้นที่ศึกษา	จำนวนประชาชน (ครัวเรือน)	จำนวนตัวอย่าง (ครัวเรือน)
ตำบลบ่อน้ำร้อน	2,295	290
เทศบาลเมืองกันตัง	545	48
ตำบลบางเป่า	420	37
ตำบลกันตังใต้	156	14
ตำบลย่านซื่อ	125	11
รวม	3,541	400

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

กำหนดการเก็บรวบรวม ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่ศึกษา ตามแบบสอบถาม โดยทำการชี้แจงให้ชุมชนรับทราบวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผ่านเวทีการประชุมกลุ่มย่อย และเวทีเสวนาระดับชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

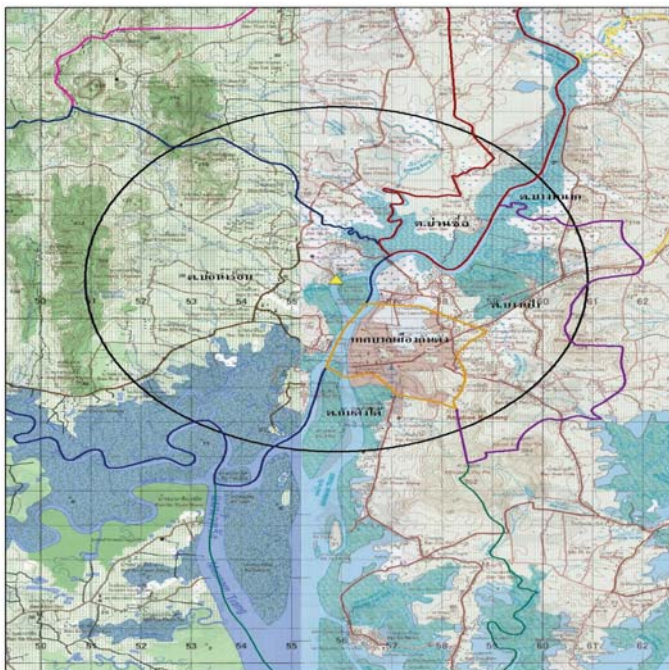
การศึกษากำหนดการใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในระดับกลุ่ม เพื่อการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลและวิจารณ์ผลการศึกษา

การศึกษาผลกระทบทางสังคมของประชาชนในพื้นที่อำเภอกันตัง ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณรัศมีการก่อสร้างท่าเทียบเรือพาณิชย์ ซึ่งประกอบด้วยชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ก่อสร้างท่าเทียบเรือพาณิชย์โดยตรง และชุมชนที่อยู่ต่อเนื่องกับพื้นที่ชุมชนที่ก่อสร้างท่าเทียบเรือพาณิชย์ ซึ่งผลการศึกษาสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 51.80 รองลงมาเป็นเพศชายร้อยละ 48.20 ลักษณะของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกได้เป็นครัวเรือนขนาดเล็กมีสมาชิก 1-4 คน,

ภาพที่ 1 แผนที่พื้นที่บริเวณเขตก่อสร้างท่าเทียบเรือพาณิชย์และเขตรัศมี 5 กิโลเมตร

ครอบครัวขนาดกลางมีสมาชิก 5-8 คน และครอบครัวขนาดใหญ่มีสมาชิก 9-12 คน ร้อยละ 68.25, 31.50 และ 0.25 ตามลำดับ กลุ่มอายุของสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่าง โดยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 21-40 ปี ร้อยละ 31.25 รองลงมาไม่เกิน 20 ปี ร้อยละ 29.50 และ กลุ่มอายุ 41-60 ร้อยละ 26.25 ส่วนกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี น้อยที่สุดร้อยละ 13.00 การประกอบอาชีพของครัวเรือนตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพหลักร้อยละ 55.04 และ ไม่มีอาชีพหลักที่แน่นอนร้อยละ 44.96 อาชีพหลักได้แก่อาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 17.87 รองลงมามีอาชีพทำสวนยางพารา ร้อยละ 16.28 ส่วนอาชีพค้าขาย, รับราชการและรัฐวิสาหกิจ, รับจ้างในภาคเกษตรกรรม, รับจ้างในภาคประมง, ประมงชายฝั่ง, ธุรกิจส่วนตัว, พนักงานบริษัท, รับจ้างในโรงงาน และทำสวนจาก ร้อยละ 6.59, 3.03, 2.57, 1.91, 1.78, 1.78, 1.32, 1.25, 0.66 ตามลำดับ

การประกอบอาชีพเสริมของครัวเรือนตัวอย่าง พบว่าโดยส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริมร้อยละ 97.50 และมีอาชีพเสริมร้อยละ 2.50 อาชีพเสริมที่พบได้แก่อาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 1.05 รองลงมาอาชีพทำสวนยางพารา, ค้าขาย, ประมงชายฝั่ง และรับจ้างในภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 0.85, 0.46, 0.07 และ 0.07 ตามลำดับ

2. สภาพเศรษฐกิจด้านรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

การศึกษาสภาพรายได้ของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพ พบว่าครัวเรือนตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 31.25 รองลงมา 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 22.75, รายได้ไม่เกิน 5,000 บาท ร้อยละ 13.50, รายได้ 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 12.25, รายได้ 20,001-25,000

บาท ร้อยละ 7.75, รายได้ 30,000 บาท ร้อยละ 7.25 และรายได้ 25,001-30,000 บาท ร้อยละ 5.25

ด้านสภาพรายจ่ายของครัวเรือนตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่มีรายจ่ายของครัวเรือนรวมต่อเดือน 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 41.75 รองลงมามีรายจ่าย 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 22.25, รายจ่ายไม่เกิน 5,000 บาท ร้อยละ 16.25, รายจ่าย 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 9.75, รายจ่าย 20,001-25,000 บาท ร้อยละ 4.25, รายจ่าย 25,001-30,000 บาท ร้อยละ 3.25 และรายจ่าย 30,000 บาท ร้อยละ 2.50 ผลการศึกษาพบว่าครัวเรือนตัวอย่างประมาณ ร้อยละ 15.00 จะมีรายได้ต่ำกว่ารายจ่ายของครัวเรือน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชากรในพื้นที่ศึกษาบางส่วนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาวะหนี้สินในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อมูลด้านสุขภาพของครัวเรือนตัวอย่าง

การศึกษาด้านสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่าง ในรอบ 1 ที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนมีประวัติเจ็บป่วยต้องเข้ารับการรักษา ร้อยละ 52.75 และมีประวัติเจ็บป่วยต้องเข้ารับการรักษา ร้อยละ 47.25 โรคที่พบส่วนใหญ่เป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจ รองลงมาโรคเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ โรคเกี่ยวกับระบบเลือด โรคเกี่ยวกับทางเดินอาหาร โรคผิวหนังและภูมิแพ้ โรคเกี่ยวกับหู ตา ฟัน โรคซิคุนคุนยา และโรคปอด ด้านการเข้ารับการรักษาตัวเมื่อมีอาการเจ็บป่วยพบว่าสมาชิกของครัวเรือนส่วนใหญ่จะเข้ารับการรักษาของสถานพยาบาลของรัฐมากที่สุดร้อยละ 76.50 รองลงมาการเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลเอกชนหรือคลินิกเอกชน ร้อยละ 19.00 ซึ่ยอมารับประทานด้วยตนเองร้อยละ 3.00 และเข้ารับการรักษาจากสถานเอนามัยในชุมชนร้อยละ 1.50

4. สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนครัวเรือนตัวอย่าง

การศึกษาระดับความคิดเห็นของครัวเรือนตัวอย่างต่อสภาพแวดล้อมในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน พบว่าโดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไม่มีการเปลี่ยนแปลงในชุมชนร้อยละ 41.00 รองลงมาเห็นว่ามีเปลี่ยนแปลงปานกลางร้อยละ 22.75, เปลี่ยนแปลงน้อยร้อยละ 22.50 และมีการเปลี่ยนแปลงมากร้อยละ 13.75 ด้านปัญหาในชุมชน โดยส่วนใหญ่พบว่ามีปัญหาเสาพืดร้อยละ 28.11 รองลงมาปัญหาความยากจนร้อยละ 23.88, ปัญหาการลักขโมยร้อยละ 17.91, ปัญหาไม่มีที่ดินทำกินร้อยละ 16.17, ปัญหาการประกอบอาชีพร้อยละ 9.70, ปัญหาการทะเลาะวิวาทร้อยละ 2.98, ปัญหาชุมชนแออัดร้อยละ 1.00 และปัญหาอาชญากรรมร้อยละ 0.25

5. ความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์

ความคิดเห็นของครัวเรือนตัวอย่างต่อการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์ในพื้นที่อำเภอกันตังพบว่าครัวเรือนตัวอย่างมีความหวังถึงผลประโยชน์ทางด้านบวกเกี่ยวกับการพัฒนาหรือความเจริญในพื้นที่ภายหลังการพัฒนาโครงการท่าเทียบเรือพาณิชย์ในปัจจุบันและอนาคต โดยผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ครัวเรือนคาดหวังว่าจะไม่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการดังกล่าว มีเพียงส่วนน้อยที่คาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ในด้านชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ร้อยละ 35.20 รองลงมาคนในชุมชนมีงานทำเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 33.00, ที่ดินมีราคาแพงขึ้น ร้อยละ 26.80, สภาพเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น ร้อยละ 25.00, มีอาชีพเสริมเพิ่มขึ้นในชุมชน ร้อยละ 15.50, ระบบสาธารณูปโภคในชุมชนดีขึ้น ร้อยละ 15.20, สภาพ

แวดล้อมดีขึ้น ภูมิทัศน์สวยงาม ร้อยละ 14.00, การพัฒนาเส้นทางคมนาคมในชุมชนสะดวกสบายมากขึ้น ร้อยละ 12.80 และชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายผลผลิต ร้อยละ 11.80 (ตารางที่ 2)

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อผลกระทบทางสังคม ในด้านลบเกี่ยวกับการส่งผลกระทบต่อชุมชน ภายหลังจากดำเนินโครงการท่าเทียบเรือพาณิชย์ในพื้นที่ใกล้เคียงชุมชน ได้แก่ปัญหาผลกระทบต่อการศึกษาการจราจรหนาแน่นเนื่องจากรถบรรทุกที่วิ่งขนส่งสินค้า ร้อยละ 53.80 รองลงมาคือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ร้อยละ 50.00, การแย่งใช้ระบบสาธารณูปโภคและบริการของชุมชน ร้อยละ 27.20, ทัศนียภาพขาดความสวยงาม ร้อยละ 26.20, คุณภาพชีวิตของประชาชนแย่ง ร้อยละ 18.50, อุปสรรคในการทำประมง การจับสัตว์น้ำได้ยาก ร้อยละ 16.00, ปัญหาอาชญากรรม ร้อยละ 16.00, ก่อให้ร่องน้ำตื้นเขิน ร้อยละ 10.80 และการเกิดอุบัติเหตุจากการเดินเรือ ร้อยละ 9.50 (ตารางที่ 3)

6. ระดับผลกระทบทางสังคมจากการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์

การศึกษาระดับผลกระทบทางสังคมของครัวเรือนตัวอย่าง ต่อการพัฒนาโครงการท่าเทียบเรือพาณิชย์ในพื้นที่อำเภอกันตัง พบว่ามีผลกระทบทางสังคมด้านการช่วยให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีผลกระทบทางบวกในระดับต่ำ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 0.80 ทางด้านผลดีของปัจจัยอื่นๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างคาดหวังว่าจะไม่มีผลกระทบทางด้านผลดีต่อชุมชน เนื่องจากการเป็นโครงการของเอกชนที่มีการลงทุนสูง อีกทั้งดำเนินกิจกรรมอยู่ในพื้นที่ของเอกชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีส่วนช่วยเสริมให้ชุมชนเกิดการพัฒนานในระดับต่ำ

ด้านระดับผลกระทบทางผลเสียต่อชุมชน ผลการศึกษาพบว่ามีความกังวลต่อประเด็นปัญหา การการจราจรหนาแน่นเนื่องจากการวิ่งของรถบรรทุก ที่ขนส่งสินค้าเข้าสู่ท่าเทียบเรือพาณิชย์ มีระดับผลกระทบระดับต่ำ ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.14 ทางด้าน ผลเสียด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีระดับผลกระทบระดับต่ำค่าคะแนนเฉลี่ย 1.16 ทางด้านผลเสียของปัจจัยอื่นๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่าง คาดหวังว่าจะไม่ส่งผลกระทบด้านผลเสียต่อชุมชนที่ รุนแรง เนื่องจากในปัจจุบันมีท่าเทียบเรือพาณิชย์ ที่เปิดดำเนินการในพื้นที่ใกล้เคียงอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งในชุมชนมีปัญหาด้านมลพิษและสิ่งแวดล้อม จากอุตสาหกรรมต่างๆมากมาย ทั้งนี้ประเด็นที่ ชุมชนกังวลมากที่สุดและส่งผลกระทบต่อหลายชุมชนใน พื้นที่ใกล้เคียงและพื้นที่ห่างไกลที่ตั้งของ โครงการ เกิดจากปัญหาการจราจรที่วิ่งขนส่งสินค้าที่จะเกิดขึ้น ในอนาคต ซึ่งปัจจุบันก็ได้รับปัญหาจากท่าเทียบ เรือที่เปิดใช้อยู่ก่อนแล้ว หากมีการขยายท่าเทียบเรือ พาณิชย์เพิ่มขึ้นในอนาคต ก็คาดว่าจะส่งผลกระทบ มากยิ่งขึ้นด้วย (ตารางที่ 2,3)

7. ผลกระทบทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อมต่อชุมชน จากโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์

การศึกษาระดับความคิดเห็นของครัวเรือน ตัวอย่างด้านผลกระทบทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม ในช่วงของการเปิดให้บริการท่าเทียบเรือในอนาคต พบว่าชุมชนมีความเป็นห่วงปัญหาด้านการจราจร หนาแน่นขึ้น ร้อยละ 38.20 รองลงมาได้แก่ปัญหาด้านน้ำเสีย ร้อยละ 28.50, ปัญหาด้านการระบาย น้ำทิ้งในชุมชน ร้อยละ 20.80 และปัญหาด้านขยะ มูลฝอย ร้อยละ 12.50

จากผลการศึกษาของผลกระทบทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ต่อชุมชนจากการพัฒนาในเชิงพื้นที่

พบว่ามึลักษณะการเริ่มต้นเช่นเดียวกับโครงการ พัฒนาในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งเป็นโครงการที่ตอบสนอง ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมบางประเภท และมีประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบทั้งในแง่ ของผลกระทบเชิงบวกและผลกระทบเชิงลบ สอดคล้องกับรายงานการศึกษาของอนุรักษ์ (2551) ที่รายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคม จากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งในจังหวัด เชียงใหม่ถึงแม่ฮ่องสอน พบว่าโครงการมีผลกระทบเชิงลบต่อชุมชนในระดับต่ำ เนื่องจากการ พัฒนาในพื้นที่ควบคุมและไม่มี ความเกี่ยวข้องกับ ประชาชนโดยตรง แต่ในขณะเดียวกันประชาชน ในพื้นที่สามารถได้รับผลกระทบด้านบวกจากการ พัฒนาโครงการทั้งในด้านการจ้างงานและการเพิ่ม ขึ้นของเศรษฐกิจในชุมชน

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงการคาดการณ์ทาง สังคมของชุมชนในพื้นที่ศึกษาที่ยอมรับนโยบาย ของภาครัฐในการขยายการลงทุน เพื่อสร้างความ เจริญทางเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ แต่การตัดสินใจใน กระบวนการมีส่วนร่วม ยังพบว่าชุมชนยังขาดการ มีส่วนร่วม และไม่มีการบวนการติดตามช่วยเหลือ ชุมชนที่ได้รับความเสียหายอย่างจริงจัง สิ่งที่ควร ใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อการขยายตัวของท่า เทียบเรือในพื้นที่อำเภอกันตังและพื้นที่ใกล้เคียง ในอนาคต คือปริมาณการขนส่งสินค้า และจำนวน ท่าเรือที่เปิดให้บริการอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งมีความ เหมาะสมของการขยายตัวในภาคธุรกิจการลงทุน แบบเชิงเดียว ซึ่งหากเป็นโครงการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนจำนวนมาก รัฐบาลควรจะต้องควบคุม การพัฒนาหรือเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเพื่อให้บริการ ภาคธุรกิจเอกชน โดยให้ส่งผลกระทบต่อชุมชน น้อยที่สุด

งานวิจัยนี้เป็นเพียงบทเรียนในพื้นที่เล็กๆ

ตารางที่ 2 ระดับผลกระทบทางสังคมด้านบวกต่อการพัฒนาทำเทียบเรือพาณิชย์ในอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ปัจจัยผลกระทบทางสังคม	ไม่มีผลกระทบ		มีผลกระทบ		ความคิดเห็น (ร้อยละ)			ระดับ คะแนน
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำ	ปาน กลาง	สูง	
1. เส้นทางสัญจรสะดวกสบาย	349	87.20	51	12.80	35.30	51.00	13.70	0.30 (0)
2. ราคาที่ดินสูงขึ้น	293	73.20	107	26.80	41.10	44.90	14.00	0.54 (0)
3. ระบบสาธารณสุขปลอดภัยขึ้น	339	84.80	61	15.20	50.80	45.90	3.30	0.31 (0)
4. เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น	300	75.00	100	25.00	50.00	41.00	9.00	0.49 (0)
5. ภูมิทัศน์สวยงามขึ้น	344	86.00	56	14.00	64.30	30.40	5.40	0.27 (0)
6. การจ้างงานเพิ่มขึ้น	268	67.00	132	33.00	62.10	35.60	2.30	0.63 (0)
7. ชุมชนมีอาชีพเสริม	326	81.50	74	15.50	43.20	55.40	1.40	0.39 (0)
8. รายได้ของชุมชนสูงขึ้น	353	88.20	47	11.80	31.90	61.70	6.40	0.28 (0)
9. ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น	259	64.80	141	35.20	24.10	66.00	9.90	0.80 (+1)

ตารางที่ 3 ระดับผลกระทบทางสังคมด้านลบต่อการพัฒนาทำเทียบเรือพาณิชย์ในอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ปัจจัยผลกระทบทางสังคม	ไม่มีผลกระทบ		มีผลกระทบ		ความคิดเห็น (ร้อยละ)			ระดับ คะแนน
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำ	ปาน กลาง	สูง	
1. ทรัพยากรประมงลดลง	336	84.00	64	16.00	28.10	53.10	18.80	0.39 (0)
2. คุณภาพชีวิตในชุมชนต่ำลง	326	81.50	74	18.50	25.70	54.00	20.30	0.44 (0)
3. ภูมิทัศน์ขาดความสวยงาม	295	73.80	105	26.20	47.60	41.90	10.50	0.58 (0)
4. การแย่งชิงสาธารณสุขปลอดภัย	291	72.80	109	27.20	54.10	41.30	4.60	0.52 (0)
5. อุบัติเหตุในการเดินเรือ	362	90.50	38	9.50	42.10	44.70	39.50	0.22 (0)
6. การตื่นเงินของร่องน้ำ	357	89.20	43	10.80	39.50	51.20	9.30	0.25 (0)
7. ปัญหาอาชญากรรม	336	84.00	64	16.00	48.40	37.50	14.10	0.35 (0)
8. ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม	200	50.00	200	50.00	24.00	52.50	23.50	1.16 (-1)
9. ปัญหาการจราจรหนาแน่น	185	46.20	215	53.80	19.10	46.00	34.90	1.14 (-1)

บริเวณชายฝั่งทะเลของประเทศไทย ที่ประสบปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการพัฒนาของโครงการขนาดใหญ่กับวิถีชุมชนของประชาชนในพื้นที่ ยังคงมีพื้นที่หรือชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกันนี้อีกจำนวนมาก ในการรอคอยความช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาที่สะสมมาอย่างยาวนาน

สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมของครัวเรือนตัวอย่าง ต่อการพัฒนาโครงการท่าเทียบเรือพาณิชย์ พบว่าครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่อำเภอกันตังมีความสนใจ ต่อการดำเนินโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์ ทั้งทางด้านผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน ภายหลังจากเปิดใช้ท่าเทียบเรือพาณิชย์บริเวณพื้นที่อำเภอกันตังในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาเชิงพื้นที่ต่างๆ โครงการที่ผ่านมาชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแต่อย่างใด ดังนั้นสำหรับโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์ในพื้นที่อำเภอกันตังในปัจจุบัน ชุมชนพยายามที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการไม่เห็นด้วยต่อการพัฒนาโครงการที่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งนี้ชุมชนมีความตระหนักถึงนโยบายแห่งรัฐที่วางแผนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น

โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอกันตัง ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาโครงการด้านท่าเรือน้ำลึกมาโดยตลอด และมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต งานวิจัยนี้สามารถสรุปประเด็นปัญหาและความวิตกกังวลของประชาชนในพื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของผู้มีหน้าที่อนุญาตหรือควบคุมการพัฒนาโครงการท่าเทียบเรือพาณิชย์ในพื้นที่อำเภอกันตังดังนี้

1. ผลกระทบทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม
ชุมชนมีความกังวลสูงมากต่อประเด็นของสิ่งแวดล้อมด้านฝุ่นละออง โดยครัวเรือนตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่ายอมรับในโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์ เนื่องจากจะมีประโยชน์ต่อพื้นที่ในภาพรวม แต่ต้องมีความชัดเจนของสินค้าที่จะลำเลียงขนส่งผ่านท่าเทียบเรือในอนาคต ชุมชนมีความวิตกมากหากมีการดำเนินการธุรกิจเทกองสินค้าประเภทขี้ปซัม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียง จากฝุ่นละอองและส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพในอนาคต ซึ่งประชาชนยืนยันว่าไม่สามารถยอมรับการขยายตัวของธุรกิจท่าเทียบเรือเพื่อการขนส่งขี้ปซัมได้ต่อไป ทั้งนี้ได้มีบทเรียนจากการก่อสร้างท่าเทียบเรือกันตังที่มีการขนส่งขี้ปซัม ส่งผลให้ครัวเรือนในพื้นที่บ้านเกาะจาก ของอำเภอกันตังได้รับผลกระทบอยู่ในปัจจุบัน

2. ผลกระทบทางสังคมด้านการขนส่งและการจราจร
ชุมชนตัวอย่างมีความเป็นห่วงต่อปัญหาด้านการขนส่งและการจราจรทางบก ซึ่งจะมีปริมาณรถบรรทุกวิ่งเพิ่มขึ้นบนท้องถนนในบริเวณชุมชน ซึ่งมีสภาพเป็นถนนประเภททางหลวงชนบทแบบ 2 เลน โดยประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับว่าในปัจจุบันปริมาณรถบรรทุกที่วิ่งเข้าสู่ท่าเทียบเรือพาณิชย์ ที่สร้างขึ้นในพื้นที่อำเภอกันตังมีปริมาณการวิ่งมากอยู่แล้ว และหากมีการขยายท่าเทียบเรือในอนาคตก็จะต้องมีปริมาณรถบรรทุกวิ่งมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อประชาชนในพื้นที่

3. ผลกระทบทางสังคมด้านการจราจรทางน้ำ
ครัวเรือนตัวอย่างมีความกังวลต่อปัญหาการจราจรทางน้ำ เนื่องจากเมื่อมีการดำเนินโครงการจำเป็นที่จะต้องขุดลอกร่องน้ำ ปัญหาจากการขุด

ลอร่องน้ำ อาจส่งผลต่อการกัดเซาะชายฝั่งได้ในอนาคต และหากมีเรือขนาดใหญ่เข้ามาขนส่งสินค้า ชุมชนมีความเป็นห่วงด้านความเร็วในการเดินเรือ หากมีการกลับลำเรือจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่โดยตรง และอาจจะส่งผลกระทบต่อวิถีการประมงชายฝั่งของประชาชนในพื้นที่จำนวนมาก

4. ผลกระทบทางสังคมด้านปัญหาชุมชน
ประชาชนส่วนใหญ่มีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาแรงงานต่างด้าว เนื่องจากหากผู้ประกอบการนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในพื้นที่ เนื่องจากมีค่าจ้างแรงงานต่ำ แต่จะสร้างปัญหาและส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของชุมชนในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยดังกล่าวนี้ อยู่ภายใต้โครงการจัดการฐานข้อมูลทรัพยากรชายฝั่ง จังหวัดตรัง รับผิดชอบ การวิจัยโดยนักวิชาการจากเครือข่ายการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอ่าวเสี้ยว จังหวัดตรัง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานประมงจังหวัดตรังที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านการวิจัยในพื้นที่ และขอขอบคุณ นายบรรจง นฤพรเมธี ประมงอาสาจังหวัดตรัง ที่อำนวยความสะดวกในพื้นที่ระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2543. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2550. การประเมินผลกระทบทางสังคม. กองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. แหล่งที่มา: <http://www.thaiedresearch.org>, 24 มกราคม 2550.
- สำนักงานบริหารการทะเบียน อำเภอกันตัง. 2550. รายงานประจำปี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง อำเภอกันตัง, จังหวัดตรัง.
- สุนทรีย์ สังข์อุทัย. 2550. ประวัติเมืองตรัง. อำเภอมือง จังหวัดตรัง, ตรัง. (จดหมายเหตุจังหวัดตรัง)
- องค์การบริหารส่วนตำบลปอน้ำร้อน. 2552. รายงานประจำปี องค์การบริหารส่วนตำบลปอน้ำร้อน 2551. องค์การบริหารส่วนตำบลปอน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง.
- อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. 2551. ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมและการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์จากโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่ถึงแม่ฮ่องสอน. รายงานผลการวิจัยประจำปี 2551. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.